

Motion till riksdagen 2021/22:4695

av **Håkan Svenneling m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2021/22:209 Förstärkt kontroll av produkter med dubbla användningsområden

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör initiera en utredning för att se över hur exportkontrollen av produkter med dubbla användningsområden ska kunna skärpas ytterligare och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med kriterier för att avgöra vad som räknas som allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med en tydligare definition av cyberövervakningsprodukter och tillkännager detta för regeringen.

2 Produkter med dubbla användningsområden

Begreppet produkter med dubbla användningsområden (PDA) avser främst föremål tillverkade för civilt bruk som kan användas för tillverkning av massförstörelsevapen eller krigsmateriel. Det kan även innefatta produkter med särskild strategisk betydelse såsom kryptosystem eller andra digitala produkter av militär relevans. Regeringen har i propositionen föreslagit lagändringar med anledning av EU:s nya förordning om kontroll av produkter med dubbla användningsområden. Dessvärre är den nya lagstiftningen alltför otydlig på flera punkter. Bland annat saknas kriterier för att avgöra vad som räknas som allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter.

Se även vår motion med anledning av regeringens skrivelse 2021/22:114 Strategisk exportkontroll 2021 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden (mot. 2021/22:4686).

3 Mänskliga rättigheter

Det finns ett stort behov av en mer ambitiös reglering för att ge ett starkare skydd för de mänskliga rättigheterna. Den nya förordningen saknar t.ex. kriterier för att avgöra vad som räknas som allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter.

Ett talande exempel är exporten av produkter med dubbla användningsområden till militärdiktaturen i Myanmar. Det svenska företaget Micro Systemation AB (MSAB) har sålt forensisk teknik till Myanmars polis för att läsa av innehåll i beslagtagna mobiltelefoner. Den senaste bekräftade försäljningen skedde under 2019. I och med att försäljningen skett till polis och inte till militär har inget tillstånd krävts. Företaget har sålt tekniken till polismyndigheter världen över i vad som hävdas är brottsbekämpande syfte, detta trots omfattande övergrepp från polisväsendet i Myanmar mot den muslimska folkgruppen rohingyerna.

I Myanmar har polis och militär suttit tätt ihop under en längre tid. Exempelvis refererar FN inte längre till att militären står för våldsamheter mot befolkningen utan uttrycker nu i stället att det är säkerhetsstyrkor som förgriper sig på människor, vilket innefattar både polis och militär. Det går därför inte att säkerställa att tekniken endast har gått till polis. Vid militärt förfogande hade tillstånd från ISP krävts under exportkontroll för produkter med dubbla användningsområden. Dessutom har EU haft exportrestriktioner mot Myanmar sedan 1996 med hänvisning till internt förtryck. Risken finns att svensk export nu har använts för inhemskt förtryck utfört av den militärjunta som tog makten efter militärkuppen den 1 februari 2021.

Vänsterpartiet är kritiskt mot dessa brister inom svensk exportkontroll. Regeringen bör initiera en utredning för att se över hur exportkontroll inom produkter med dubbla användningsområden ska kunna skärpas ytterligare. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

För att begränsa tolkningsfriheten i vad som ska anses utgöra allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter finns det ett behov av en utförlig referensram. Regeringen bör återkomma med kriterier för att avgöra vad som räknas som allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4 Cyberövervakningsprodukter

Regeringens föreslagna ändringar innebär bl.a. att det införs bemyndiganden för regeringen att meddela föreskrifter om tillståndskrav och underrättelseskyldighet för export av cyberövervakningsprodukter och tillhandahållande av tekniskt bistånd. Att tillstånd ska krävas för export av cyberövervakningsprodukter är bra och välkommet. Flera remissinstanser har dock påpekat behovet av att tydligare definiera vad begreppet innebär.

Enligt förordningens artikel 2 (20) definieras cyberövervakningsprodukter som produkter som är särskilt konstruerade för att möjliggöra dold övervakning av fysiska personer genom monitorering, extraktion, inhämtning eller analys av data från informations- och telekommunikationssystem. Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) konstaterar att detta kan tolkas brett eller snävt beroende på läsaren.

Vänsterpartiet delar uppfattningen att det ska vara tydliggjort vilka produkter som avses och vilka som inte gör det. Regeringen bör återkomma med en tydligare definition av cyberövervakningsprodukter. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Håkan Svenneling (V)

Hanna Gunnarsson (V)

Jens Holm (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Yasmine Posio (V)

Elin Segerlind (V)

Jessica Thunander (V)